

DEL I

KAPITEL 18 PROVTAGNING, TRANSPORT AV PROVER SAMT EPIZOOTIUTRUSTNING	3
A. Allmänt.....	3
B. Provtagningsanvisningar	3
C. Förpackning och märkning av ytterförpackning	5
D. Avsändningsrutiner	7
E. Laboratorier	7
F. Allmänna instruktioner om användning av länsstyrelsens epizootiutrustning	7

KAPITEL 18 PROVTAGNING, TRANSPORT AV PROVER SAMT EPIZOOTIUTRUSTNING

Bestämmelser om provtagning då epizootisk sjukdom misstänks eller konstateras finns på ett flertal ställen i epizootiförfattningarna, bl.a. i 7 kap. Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2002:98) om förebyggande och bekämpning av epizootiska sjukdomar, K3.

Bestämmelser om provtagning finns även i lagen (2006:806) om provtagning på djur, K10, och i förordningen (2006:815) om provtagning på djur, K11.

Bestämmelser om land-, sjö- och flygtransport av prover finns i regelverken för respektive transportsätt.

I detta kapitel finns bestämmelser och anvisningar om provtagning, hantering av prover, laboratorier samt allmänna instruktioner om hur länsstyrelsens epizootiutrustning är tänkt att användas.

A. Allmänt

- a. I länsstyrelsens epizootiutrustning finns instruktioner för hur provtagning, förpackning och transport av prover ska gå till.
- b. Provtagnings- och förpackningsutrustningarna är testade och godkända för nationell och internationell flyg-, sjö- och landtransport av prover från djur med misstänkt epizootisjukdom.

B. Provtagningsanvisningar

1. Allmänt

- a. En undersökning och en provtagning vid misstanke om epizootisk sjukdom ska ske efter samråd med Jordbruksverket eller SVA. 7 kap. 1 § K3

Kommentarer:

SVA bör alltid kontaktas för mer detaljerad information innan provtagning sker så att rätt material tas ut på rätt sätt och så att proverna transporteras till laboratorium i avsett medium och i övrigt under optimala förhållanden.

SVA, Enheten för sjukdomskontroll och smittskydd, har jourverksamhet dygnet runt för bl.a. sådan rådgivning och kan nås via SVA:s växel 018 – 67 40 00.

b. I länsstyrelsens epizootiutrustning finns provtagningsmaterial som kan användas beroende på vilken sjukdom som misstänks och vilket material som ska skickas till laboratorium.

c. Genom länsveterinärens försorg kan provtagande veterinär inledningsvis förse med skyddskläder, provtagningsutrustning och förpackningsmateriel från länsstyrelsens epizootiförråd.

d. Instruktioner om hur skyddskläder och övrig epizootiutrustning ska användas finns i respektive del av utrustningen.

2. Gemensamma principer för provtagning

Blodprov för serologisk undersökning

a. Cirka 10 ml uppsamlas i sterila vacutainerrör av glas.

b. Från fjäderfä samlas 2 ml i polypropenrör (hönsrör) eller glaströr. Instruktioner, med illustration, finns på www.sva.se, samt i epizootiutrustningen.

Vävnadsvätska (t.ex. blåsvätska) för virologisk/bakteriologisk undersökning

c. Minst 0.5 ml vätska aspireras sterilt och överförs till sterilt rör. Eventuellt blandas vävnadsvätskan med lika delar fosfatbuffert.

Vid t.ex. misstanke om mul- och klövsjuka ska glycerol tillsättas fosfatbufferten enligt instruktioner på de flaskor som ingår i epizootiutrustningen.

Vävnads/organprover för virologisk och/eller bakteriologisk undersökning

d. Färsk vävnad, cirka 1 gram ("sockerbits storlek"), tas ut aseptiskt och läggs i sterila provrör som först fyllts med tillräcklig mängd (så mycket att vävnaden/organet täcks) fosfatbuffert (PBS).

e. Vid t.ex. misstanke om mul- och klövsjuka ska glycerol tillsättas fosfatbufferten enligt instruktioner på de flaskor som ingår i epizootiutrustningen.

f. Det är viktigt att rören fylls med vätskan först så att organbiten ej "klistrar fast" i botten och blir opåverkad av vätskan (OBS! Detta gäller även vid fixering, som beskrivs nedan).

g. Undantagsvis, t.ex. vid tuberkulosmisstanke, kan större vävnadsbitar eller organ behöva skickas in. Prover kan då läggas direkt i steril burk eller flaska utan tillsats av buffert.

h. Culturetter för bakteriologisk och virologisk provtagning används vid vissa tillfällen, t.ex. avseende differentialdiagnoser.

i. Svabbprovtagning i fjäderfäbesättningar omfattar vanligtvis kloakprov eller prov från näshåla. Instruktioner, med illustration, finns på www.sva.se, samt i epizootiutrustningen.

Vävnads/organprover för histologisk undersökning

- j. Organprover ska vara mindre än 1 cm tjocka. De läggs i 10%-ig formalinlösning, normalbuffrad i provrör eller plastflaska.
- k. Flera organbitar från samma djur kan läggas i plastflaskan. Förhållande i volym mellan formalinlösning och vävnad ska vara minst 10:1.

Hela organ, kroppsdelar (t ex skalle) eller djurkroppar

- j. Materialet viras in i rent papper, t.ex. tidningspapper, och läggs därefter i en kraftig plastsäck. Instruktioner, med illustration, finns på www.sva.se, samt i epizootiutrustningen.

3. Transporttemperatur

- a. Färska vävnader/organ/hela djurkroppar samt vävnadsvätskor ska sändas kylda men helst ej frysta.
- b. Blodprover samt preparat i fixeringslösning kan sändas utan "köldmedium". Dock får blodprover inte utsättas för värme.

C. Förpackning och märkning av ytterförpackning

1. Allmänt

- a. Detaljerade instruktioner om hur provtagningskärnen ska packas finns i länsstyrelsens epizootiutrustning.
- b. Proverna måste packas enligt internationella bestämmelser för att accepteras vid alla de typer av transport som kan bli aktuella.
- c. Förpackningsmaterialet får inte bytas ut mot annat utan att enheten för sjukdomskontroll och smittskydd på SVA först kontaktats.

2. Gemensamma principer för förpackningar och märkning av ytterförpackningar vid transport av prover

Allmänt om förpackning

- a. Vid förpackning av prover, märkning etc. ska instruktionerna i epizootiutrustningen följas.
- b. Sammanfattning av packningsprincipen: Provkärlet stoppas tillsammans med absorberande medel ned i en ytterburk. Ytterburken, remissen samt eventuella kylklampar placeras därefter i lämplig ytterförpackning.
- c. Ytterförpackningen ska märkas och godsdeklarationsblanketter fyllas i.
- d. Såväl provkärl som annan förpackningsmateriel ska desinfekteras utvändigt.

Förpackning av provrör och provburkar

- e. Skruvlockförsedda provrör ska tejpas.
- f. Varje rör ska inneslutas separat i provrörspåse av plast och påsen ska förslutas med tejp.
- g. Absorberande ämne för provrör ska placeras i ytter/transportburken.
- h. Vid kyltransport ska ytterförpackning med frigolitinsats eller biltransportlåda med kylinsats användas. Frysta kylklampar ska medfölja i varje sådan förpackning.
- i. En mindre ytterförpackning utan frigolitinsats används vid transport av prover som ej behöver sändas kylda (till exempel vissa blodprover).
- j. Ytterförpackningen ska förslutas noggrant genom omvirande av tejp. Om flera förpackningar ska sändas samtidigt kan dessa läggas i genomskinlig plastsäck som sedan försluts väl genom buntband och tejp. Varje enskild förpackning måste dock vara korrekt och tydligt märkt.

Obs! Varje enskild förpackning ska märkas samt innehålla remiss.

Förpackning av hela organ, kroppsdelar och djurkroppar

- k. Hela organ, kroppsdelar och djurkroppar ska förpackas enligt samma principer som övriga smittsamma ämnen. Vira dock först in organet/kroppsdelan i tidningspapper eller motsvarande absorberande ämne (se provtagning). Läg sedan detta "paket" i dubbla plastsäckar med ytterligare absorberande material emellan. All vätska ska kunna absorberas vid eventuellt läckage!
- l. Plastsäckarna försluts med buntband och tejp.
- m. Som ytterförpackning används en kraftig papp- eller trälåda eller motsvarande.
- n. Emballaget måste förslutas på säkert sätt så att det inte kan öppna sig vid hantering och transport.
- o. Vid transport med posten av kroppsdelar och djurkroppar till SVA måste SVA:s emballage användas och SVA:s instruktion för emballering följas.

Märkning

- p. De ytterförpackningar, som ingår i epizootiutrustningen, är testade och godkända för transport av smittfarliga prover.
- q. Om ytterförpackningarna inte är förmärkta, ska märkning ske med hjälp av motsvarande etiketter som finns i utrustningen. Förpackningarna ska märkas enligt instruktion i epizootiutrustningen.

D. Avsändningsrutiner

- a. Prover ska skickas enligt de rutiner som anges i gällande transportföreskrifter.
- b. Transporthandlingar finns i länsstyrelsens epizootiutrustning. Där finns också beskrivet hur försändelsen ska vara märkt i övrigt.
- c. Adresskort för postens paket kan erhållas från SVA
- d. Vid användning av budbil kan länsstyrelsen vara behjälplig med beställning av sådan.

E. Laboratorier

- a. Prover som tas ut för undersökning av epizootisk sjukdom ska skickas till SVA eller annat laboratorium som Jordbruksverket godkänner. *7 kap. 2 § K3*
- b. Ett laboratorium ska alltid underrättas om att prover kommer att skickas dit och på vilket sätt det sker. Uppgift ska också lämnas om när proverna beräknas anlända till laboratoriet. *7 kap. 3 § K3*
- c. Eventuell vidarebefordran av prover till utländskt laboratorium ombesörjs av SVA.
- d. Enligt EU:s bestämmelser ska i varje land utses ett nationellt laboratorium för nationell samordning av diagnostiken av de EG-reglerade epizootiska sjukdomarna. Nationellt laboratorium i Sverige för detta ändamål är SVA. För kontakt med SVA se www.sva.se.

F. Allmänna instruktioner om användning av länsstyrelsens epizootiutrustning

Det förfarande som beskrivs i detta avsnitt innebär att utrustning, som inte ska eller behöver användas, undgår att bli kontaminerad och att transport av proverna kan ske på ett sätt som är smittskyddsmässigt säkert. Åtgärderna anpassas efter aktuellt agens och dess egenskaper.

1. Åtgärder före provtagning

- a. Då en veterinär beger sig till en misstänkt smittad djuranläggning för att överlämna provtagningsutrustning och epizootianslag eller för att utföra undersökning, utredning och eventuell provtagning, bör detta ske tillsammans med ytterligare en person (medhjälpare).
- b. Vid ankomst till anläggningen placeras bilen utanför det område som är eller kan komma att bli avspärrat.
- c. Hygiengräns upprättas vid spärren.

d. Sådan utrustning som behövs för undersökning, provtagning, desinfektion och personlig smittrening tas med in i anläggningen

Medhjälparen bör stanna kvar vid bilen/hygiengränsen.

e. Veterinären som ska gå in i anläggningen, ska byta om till skyddskläder redan vid hygiengränsen eller där en eventuell hygiengräns kan komma att upprättas. *6 kap. 7 § K3*

f. Mobiltelefon som tas med in i spärrat område ska dessförinnan läggas i en plastpåse som försluts och desinfekteras utanpå när anläggningen lämnas.

2. Provtagning

Se avsnitt B.

Obs! Glöm inte att kontakta SVA för detaljerad information innan provtagning sker.

3. Åtgärder efter provtagningen

a. När provtagningen är slutförd desinfekteras provrören på utsidan och stoppas i en ren påse (påsen desinfekteras också på utsidan) så att de på ett smittskyddssäkert sätt kan bäras ut till hygiengränsen. *6 kap. 6 § K3*

b. Anvisningar om godsdeklarationsblanketter och andra handlingar som behövs för bl.a. flygtransport finns i länsstyrelsens epizootiutrustning.

c. Proverna kan ibland behöva skickas iväg innan besöket är klart. Då kan överlämning ske till medhjälpare vid hygiengränsen för vidare förpackning och hantering i transportkedjan.

d. Allt engångsmaterial som burits in i anläggningen lämnas kvar för oskadliggörande (lämna skoskydd etc. strax innanför dörren om du skulle behöva gå in i anläggningen igen). *6 kap. 6 § K3*

e. Instrument för undersökning liksom enstaka instrument i provtagningsutrustningen såsom anatomisk pincett och sax är lätta att rengöra och kan därför användas igen efter smittrening. Sådan materiel bärs ut från anläggningen i förslutna påsar som desinfekteras utanpå. *6 kap. 6 § K3*

f. Instrument och stövlar som ska återanvändas smittrenas noggrant innan de tas ut från anläggningen i förslutna påsar enligt ovan. *6 kap. 6 § K3*

g. Noggrann personlig smittrening (främst ansikte och händer; vid behov också håret) ska ske i samband med att anläggningen lämnas. *6 kap. 10 och 11 §§ K3*

h. Vid hygiengränsen ska byte till ordinarie skodon ske och stövlarna desinfekteras åter. Använda skoskydd lämnas kvar innanför spärren på anläggningen. *6 kap. 10 och 11 §§ K3*